

Anbringelse uden samtykke – En vidensindsamling

Hovedresultater

Hovedresultater

Et stigende antal børn og unge anbringes uden samtykke fra forældrene eller den unge, der er fyldt 15 år. På trods af denne tendens til, at anbringelse uden samtykke berører flere og flere familiers liv, er en samlet viden om anbringelse uden samtykke forholdsvis begrænset. Vidensindsamlingen har derfor til formål at indsamle eksisterende dansk og nordisk viden på området. I vidensindsamlingen er der fokus på at afdække, hvad der kendetegner anbringelse uden samtykke som fænomen i praksis, men det er også et særligt opmærksomhedspunkt at undersøge, hvordan anbringelse uden samtykke opleves af børn og unge, forældre samt børne- og ungerådgivere.

Vidensindsamlingen baseres på to tilgange, der præsenteres i hver deres del i rapporten:

- Del 1 består af en litteraturkortlægning med udspring i centrale tekster, som dels identificeres via førende danske og nordiske forskeres publikationslister og dels via relevante nordiske databaser.
- Del 2 er en kvantitativ afdækning af, hvad der karakteriserer gruppen af ældre børn og unge (11-17 år), som er anbragt uden samtykke, via eksisterende registre og surveys fra Trivselsundersøgelsen blandt børn og unge anbragt uden for hjemmet (Lausten m.fl., 2023).

Vidensindsamlingen bidrager med at give en bred og velfunderet indsigt i anbringelse uden samtykke ud fra, hvad der findes af viden i eksisterende publikationer, og at skabe et overblik over gruppen af børn og unge anbragt uden samtykke i Danmark og deres trivsel. Vidensindsamlingen er udarbejdet under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv og er målrettet fagprofessionelle, herunder chefer, ledere, medarbejdere i kommunale myndigheder og almenområdet, der arbejder med børn og unge, der er anbragt, såvel som fagprofessionelle på udførerområdet. Ønsket er, at vidensindsamlingen bidrager til væsentlige drøftelser af praksis og mulige udfordringer samt handlemåder i forbindelse med anbringelse uden samtykke.

Centrale fund i vidensindsamlingen

Gennem litteraturkortlægningen har vi identificeret fire overordnede temaer: 1) praksis og procedurer i forbindelse med anbringelse uden samtykke, 2) samtykkets forskellige nuancer, 3) overordnede karakteristika hos familier, børn og unge, hvor der er en anbringelse uden samtykke, og 4) børn og unges, forældres samt børne- og ungerådgiveres perspektiver på anbringelse uden samtykke.

Den kvantitative afdækning er meget overensstemmende med fund fra litteraturkortlægningen. Den peger på, at særligt småbørn, efterkommere samt forældre på kontanthjælp er overrepræsenterede i forhold til anbringelse uden samtykke. Fundene fra Trivselsundersøgelsen tegner et billede af børn og unge, der indledningsvis ikke oplever sig inddraget i anbringelsesprocessen i forbindelse med anbringelse uden samtykke, men under anbringelsen oplever tryghed og føler sig hjemme. Under anbringelsen synes relationen til børne- og ungerådsgiveren også forbedret set i forhold til den indledende oplevelse af manglende inddragelse.

På tværs af de to dele finder vi syv tendenser, som er særligt kendetegnende for anbringelse uden samtykke. Disse syv tendenser præsenteres i de følgende afsnit.

Grænsen mellem frivillighed og tvang er flydende

Forældres og unges samtykke skal ikke forstås binært (som et ja/nej), men skal i stedet forstås som et kontinuum, der afhænger af kontekster og magtrelationer. Der findes ofte gråzoner, hvor forældre, børn og unge accepterer en anbringelse enten på grund af et oplevet pres eller på grund af magtrelationer, selvom de egentlig ikke er enige i anbringelsen. Dette kan gøre grænsen mellem frivillighed og tvang vanskelig at fastslå. Både forældre og børn oplever tilmed, at en anbringelse med samtykke kan give dem mere indflydelse på processen, for eksempel i forhold til samvær, og dette kan således spille en central rolle for deres beslutning om at give samtykke eller ej, hvilket understreger, at samtykket ofte kan havne i en gråzone.

Forskelle i nationale og kulturelle værdier afspejler sig i de nordiske landes forståelse og brug af samtykke

Det fremgår tydeligt, at anbringelse uden samtykke ikke er et entydigt fænomen, når vi ser på dansk praksis i forhold til vores nordiske nabolande. På tværs af de nordiske lande er der nationale og kulturelle variationer i, hvordan samtykke forstås og anvendes, hvilket påvirker praksis og vurdering af børns og forældres interesser. Selvom der er mange ligheder mellem landene, er der blandt andet forskelle i synet på forholdet mellem barnets og forældrenes interesser og dermed på, hvor grænsen for tolerance og forståelse over for forældres sociale vanskeligheder går. Der ligger her forskellige nationale forståelser til grund for, hvordan hensynet til barnets bedste defineres i lovgivningen. I Danmark har der for eksempel været større tradition for at være tilbageholdende over for at gribe ind i forældres rettigheder og dermed bryde privatlivets fred sammenlignet med Norge, hvor man i højere grad har haft tvangsmæssige indgreb via omsorgsovertagelse, da barnets behov skal veje tungere end forældres interesser i konflikter. Gennem årene er der imidlertid sket en drejning væk fra denne forældrefokuserede tilgang i Danmark. Det er bl.a. sket med barnets reform, der styrkede kontinuitet i anbringelser, og med indførelse af barnets

lov er der lagt vægt på barnets og den unges inddragelse og interesser – herunder også, at disse interesser kan være i modsætning til forældres.

Forældre og børn oplever manglende inddragelse i beslutningen om anbringelse uden samtykke

Forældre og børn oplever i høj grad ikke, at de bliver lyttet til eller inddraget i beslutninger i relation til selve anbringelsen eller forløbet op til den. Der kan blandt andet være væsentlige forskelle mellem sagsmateriales skildring af indsatser inden anbringelse uden samtykke og de oplevelser, som findes hos familierne. Forældre beskriver eksempelvis, at de ikke har modtaget relevante indsatser og ikke har været inddraget i drøftelser om indsatsers relevans, samt at de indsatser, der har været, ikke har været tilrettelagt hensigtsmæssigt. Den manglende inddragelse er med til at skabe en mistillid hos forældrene over for myndighederne og om, hvorvidt myndighedernes hensigt reelt er at hjælpe dem.

Den magtubalance, der er mellem forældre og børne- og ungerådgivere, kan desuden have stor betydning for fremstillingen af familier i sager med argumenter for anbringelse uden samtykke. Dette stiller nemlig både forældre og børn i en svagere position, da deres synspunkter kan blive nedtonet eller ignoreret i sagsmaterialet. Dertil fremhæves det i litteraturen, at børn og unges perspektiver i særlig grad synes at mangle i anbringelsesprocesserne.

Forhandlingen om at undgå en anbringelse uden samtykke

Spørgsmålet om samtykke eller ej er ofte en forhandling mellem forældre og børne- og ungerådgivere. Anbringelse uden samtykke er et følelsesbetonet indgreb for såvel børn, unge, forældre som børne- og ungerådgivere. Følgelig vil børne- og ungerådgivere som udgangspunkt indstille til anbringelse med samtykke, selvom de står med en sag, der i princippet kan gennemføres uden samtykke. Selvom en anbringelse uden samtykke kan skabe stabilitet og ro omkring barnet, ser børne- og ungerådgivere hovedsageligt fordele ved en anbringelse med samtykke. Forældre og børne- og ungerådgivere forhandler ofte om anbringelsens grundlag, hvor forældre eksempelvis kan tage mod en indsats med det formål at undgå en anbringelse uden samtykke. Børne- og ungerådgivere oplever samtidig, at en anbringelse uden samtykke er en langt mere ressourcekrævende proces og kan fremstå som en selvstændig risikofaktor i børnenes og de unges liv. Dermed er en anbringelse med samtykke at foretrække, men de vil som regel gå videre med anbringelse uden samtykke, hvis samtykke ikke kan opnås. Dette fremhæver de flydende overgange, der kan være mellem anbringelse med eller uden samtykke og dermed mellem frivillighed og tvang.

Anbringelse uden samtykke er en vanskelig og kompleks beslutning

Beslutningen om anbringelse uden samtykke er ikke en nem beslutning for børne- og ungerådgivere, som ofte oplever en række dilemmaer i forhold til at indstille til anbringelse uden samtykke. Beslutningerne skal træffes i et komplekst samspil mellem støtte og kontrol, frivillighed og tvang, forældres rettigheder og barnets bedste. Beslutningerne skal dertil være baseret på en kombination af faglig viden, erfaring og samarbejde med andre fagpersoner, samtidig med at børne- og ungerådgiverne står over for komplekse udfordringer, hvad angår ressourceknaphed og etiske dilemmaer. Det bliver dermed en kontant balancegang mellem at følge lovgivningen, de standarder, der er sat for beskyttelse af børn, samtidig med at de skal tilpasse sig de konkrete omstændigheder i hver enkelt sag.

Alder, etnicitet og socioøkonomisk baggrund har betydning i forhold til anbringelse uden samtykke

Yngre børn og børn med minoritetsetnisk baggrund er overrepræsenterede i gruppen af børn og unge, der anbringes uden samtykke. Der er betydeligt flere børn i alderen 1 til 3 år, der er anbragt uden samtykke, sammenlignet med ældre aldersgrupper. Årsagen til dette er blandt andet, at der blandt småbørn sker flere anbringelser på baggrund af, hvad der af kommuner til Danmarks Statistik noteres som bekymrende adfærd hos forældre, mens ældre børn og unge hyppigere anbringes på baggrund af, hvad der noteres som bekymrende adfærd hos barnet eller den unge, eksempelvis udadreagerende adfærd. Det kan være lettere for forældre at give samtykke til anbringelse af et barn eller en ung, hvor bekymringen ligger hos barnet eller den unge, frem for i tilfælde, hvor den ligger hos forældrene selv. At børn med etnisk minoritetsbaggrund er overrepræsenterede blandt dem, der anbringes uden samtykke, kan skyldes misforståelser og mistolkninger mellem forældre med etnisk minoritetsbaggrund og myndighed. Endvidere sker der oftere anbringelse uden samtykke i familier, hvor forældrene har lavt uddannelsesniveau, står uden for arbejdsmarkedet og ofte også, hvor familien består af en enlig mor.

Samlet opsamling

På tværs af tematikker og tendenser tegner der sig således et samlet billede af anbringelse uden samtykke som et komplekst og vanskeligt fænomen, som opleves således af både børnene og de unge, forældrene samt børne- og ungerådgivere. Samtykke er en flertydig størrelse, hvor mange faktorer spiller ind – både på børne- og ungerådgiveres vurdering om at indstille til en anbringelse uden samtykke og på forældres samt børn og unges overvejelser om, hvorvidt de skal give samtykke eller ej. Ofte vil forældre samt unge, der er fyldt 15 år, opleve, at der er en række fordele ved at give samtykke, selvom de egentlig ikke ønsker, at anbringelsen finder sted. Fundene peger imidlertid også på, at når anbringelsen først er sket, oplever en del af børn og unge anbragt uden samtykke, at de trives i anbringelsen, og at de i højere grad føler sig trygge sammenlignet med tiden før anbringelse.

Fakta om undersøgelsen

Vidensindsamlingen består af en litteraturkortlægning og af en kvantitativ afdækning.

I litteraturkortlægningen er der identificeret 113 studier, der omhandler børn og unges, forældres og børne- og ungerådgiveres erfaringer med anbringelse uden samtykke, samt litteratur om mere overordnede tematikker og mønstre. Kortlægningen er foretaget i sommeren/efteråret 2024 og inkluderer litteratur fra 1983-2024.

De 113 studier peger tilsammen på fire centrale tematikker: praksis og procedurer, samtykkets nuancer, karakteristika hos forældre og børn og unge samt perspektiver på samtykke.

Den kvantitative afdækning er baseret på eksisterende registerdata samt surveys fra Trivselsundersøgelsen blandt børn og unge anbragt uden for hjemmet og peger på såvel baggrundskarakteristika for familier, hvor der er anbringelse uden samtykke, som børnene og de unges oplevede trivsel under anbringelsen.

Hovedresultater: Anbringelse uden samtykke – En vidensindsamling
VIVE/2025
HR_302786